

Marcin PRZYCHODNIAK

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
przychodniak@pism.pl

NOWE KONTEKSTY W POLITYCE POLSKI, CZECH I LITWY WOBEC TAJWANU W NASTĘPSTWIE AGRESJI ROSJI NA UKRAINĘ

ABSTRACT **New Contexts in the Policy of Poland, the Czech Republic and Lithuania Towards Taiwan Following Russia's Aggression against Ukraine**

The article presents the actions of Poland, Lithuania and the Czech Republic towards Taiwan in the context of Russian aggression against Ukraine over the course of last year. Although each of these countries supports the subjectivity of Taiwan in the face of the political escalation of China's activities, their reaction is varied, especially with regard to further relations with the People's Republic of China. At the same time, each of the countries recognizes the importance of developing relations with Taiwan in the face of US policy, as well as the continued involvement in supporting Ukraine or strengthening NATO's eastern flank. Therefore, no significant changes should be expected in these countries' approach to Taiwan, although Lithuania and the Czech Republic will be among the strongest promoters of, for example, a greater involvement of the EU in relations with Taiwan.

Keywords: Taiwan, China, Central and Eastern Europe, Russia, Ukraine, war, diplomacy

Słowa kluczowe: Tajwan, Chiny, Europa Środkowo-Wschodnia, Rosja, Ukraina, wojna, dyplomacja

Po rosyjskiej agresji na Ukrainę w lutym 2022 roku kwestie suwerenności Tajwanu, relacji z Chińską Republiką Ludową (ChRL) dążącą do jego przyłączenia czy Stanami Zjednoczonymi nabrały nowych kontekstów w ramach społeczności międzynarodowej. Podjęcie przez Rosję próby modyfikacji granic z wykorzystaniem wojny jako środka realizacji celu zostało *de facto* wsparte przez Chiny jako pierwszy element chińskich długofalowych dążeń do zmiany światowego ładu międzynarodowego¹. Zgodnie ze słowami przewodniczącego Xi Jinpinga skierowanymi do prezydenta Władimira Putina podczas wizyty w Moskwie w marcu 2023 roku, oba państwa stoją przed wyzwaniem, których nie doświadczyły od ponad stu lat i oba – współpracując – będą się starały im sprostać². Chiny nie tylko politycznie wsparły rosyjskie żądania dotyczące zagrożeń bezpieczeństwa i konieczności budowy nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego, ale również gospodarczo wzmocniły kontakty z Rosją – wspomogły (m.in. poprzez dostawy środków podwójnego zastosowania) kraj zmagający się z negatywnym wpływem sankcji europejskich i amerykańskich. Wpisanie przez ChRL agresji Rosji na Ukrainę w kontekst szerszego, chińskiego planu zmian w społeczności międzynarodowej, do których dążyć miałyby wspólnie Chiny i Rosja, nadało również nowego znaczenia eskalacji sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej. Krótkookresowo analiza przebiegu wojny na Ukrainie, a szczególnie rosyjskich zdolności wojskowych i zjednoczonej reakcji Zachodu spowodowała odsunięcie przez Chiny w czasie perspektywy możliwej inwazji na wyspę. Długookresowo jednak wzmocniła prawdopodobieństwo eskalacji sytuacji przez ChRL, uprawdopodabiając podjęcie przez nią działań ofensywnych wobec Tajwanu, nie tylko z użyciem sił zbrojnych, ale również ewentualnej blokady gospodarczej czy militarnej³. Rosnące zagrożenie destabilizacji sytuacji w regionie Indo-Pacyfiku coraz silniej warunkuje więc politykę USA, a więc (co istotne w kontekście działań państw Europy Środkowej) i Sojuszu Północnoatlantyckiego (m.in. z tego powodu w 2022 roku zmieniono strategię działania NATO, po raz pierwszy w historii uwzględniając w niej chińskie zagrożenie, także w odniesieniu do współpracy

¹ G. Falconbridge, *China's Xi to Putin: Russians Will Support You in 2024 Election*, Reuters, 20 III 2023, [online:] <https://www.reuters.com/world/europe/chinas-xi-putin-russians-will-support-you-2024-election-2023-03-20>, 8 V 2023.

² E. Feng, Ch. Maynes, *The Leaders of China and Russia Have Finished Talks: Here Are Some Takeaways*, NPR – Breaking News, Analysis, Music, Arts & Podcasts, 22 III 2023, [online:] <https://www.npr.org/2023/03/22/1165066688/xi-jinping-putin-talks-china-russia-ukraine>, 25 V 2023.

³ Zob. M. Przychodniak, *Zaostrzenie polityki ChRL wobec Tajwanu*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 24 VIII 2023, [online:] <https://www.pism.pl/publikacje/zaostrzenie-polityki-chrl-wobec-tajwanu>, 29 V 2005; M.E. O'Hanlon, *Can China Take Taiwan? Why No One Really Knows?*, Brookings – Quality. Independence. Impact, [online:] <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2022/08/Can-China-Take-Taiwan-v5.pdf>, 29 V 2023; A. Kranz, Ch. Vest, R. Goujun, *The Global Economic Disruptions from a Taiwan Conflict*, Rhodium Group, 14 XII 2022, [online:] <https://rhg.com/research/taiwan-economic-disruptions>, 29 V 2023; R.D. Blackwill, P. Zelikow, *The United States, China, and Taiwan: A Strategy to Prevent War*, Council on Foreign Relations, II 2021, [online:] https://cdn.cfr.org/sites/default/files/report_pdf/the-united-states-china-and-taiwan-a-strategy-to-prevent-war.pdf, 29 V 2023.

chińsko-rosyjskiej⁴). Proces ten wpływał więc silnie na cele i politykę państw Europy Środkowej. Koncentracja ich wysiłków na przeciwdziałaniu rosyjskiemu zagrożeniu, w tym wzmacnianiu wschodniej flanki NATO czy rozbudowy własnego potencjału obronnego w ramach sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi (i gwarancji bezpieczeństwa, jakie dają regionowi), oznaczała konieczność rzetelnego uwzględnienia rosnącej roli i ambicji Chin w społeczności międzynarodowej. Kwestia nowych regulacji relacji z Tajwanem nie była w tym kontekście niczym nowym w politycznej rzeczywistości Unii Europejskiej. Świadomość konieczności znalezienia nowej formuły relacji stała się – wraz z narastaniem eskalacyjnych działań ChRL – coraz powszechniejsza. W tę tendencję wpisywała się m.in. inicjatywa członków Parlamentu Europejskiego (m.in. Radosława Sikorskiego i Reinharda Bütikofera) i analityków europejskich (François Godementa) z 2020 roku⁵. Autorzy postulowali w niej m.in. zmianę podejścia dotychczas wyrażanego w dostosowaniu europejskiej polityki do chińskiej zasady „jednych Chin” na rzecz większej podmiotowości Tajwanu w polityce państw i instytucji unijnych.

Wątek relacji z Tajwanem, poszanowania polityki „jednych Chin” czy utrzymania *status quo* w Cieśninie Tajwańskiej nabrał więc dodatkowego znaczenia w polityce zagranicznej Polski, Litwy czy Czech. Specyficznym elementem w tym kontekście musiała być również próba nowej interpretacji przez ww. państwa istniejących wcześniej zapisów umów czy oświadczeń w relacjach z ChRL dot. poszanowania polityki „jednych Chin”, a także jej zgodności bądź rozbieżności z postulatami ChRL popularyzowanymi przez jej władze w myśl tego samego hasła⁶. Opracowanie analityków Carnegie Endowment for International Peace wskazuje, że zarówno Czechy, Litwa, jak i Polska znajdują się w grupie państw, których polityka (a także stosowana retoryka w relacjach z ChRL czy Tajwanem) wskazuje na formalne, dyplomatyczne poszanowanie kontroli ChRL nad wyspą (czyli bardziej zbieżność z respektowaniem zasady „jednych Chin” niż polityki „jednych Chin”⁷).

Zgodnie z opublikowanym w marcu 2023 roku raportem Central European Institute of Asian Studies (CEIAS), Litwa, Polska i Czechy to w ostatnich latach państwa pozostające w awangardzie rozwoju relacji członków Unii Europejskiej z Tajwanem⁸. W latach 2019-2022 Litwa odbyła z przedstawicielami Tajwanu 49 oficjalnych in-

⁴ *NATO Strategic Concept 2022*, NATO, 3 III 2023, [online:] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_210907.htm, 29 V 2023.

⁵ P. Austrevicius i in., *Revisiting Europe's „One China Policy”*, European Parliament, 14 X 2020, [online:] <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/211363/TaiwanOped%20final%20as%20of%2008092020%20docx.pdf>, 29 V 2023.

⁶ Generalnie w politycznym odbiorze polityka „jednych Chin” oznacza uznanie dyplomatycznej ChRL przy swobodzie kontaktów gospodarczych i społecznych z Tajwanem, podczas gdy zasada „jednych Chin” uznaje jedynie podmiotowość ChRL i całkowite podporządkowanie jej Tajwanu.

⁷ Chong Ja-ian, *The Many „One-China's”: Multiple Approaches to Taiwan and China*, Carnegie Endowment for International Peace, 9 II 2023, [online:] <https://carnegieendowment.org/2023/02/09/many-one-chinas-multiple-approaches-to-taiwan-and-china-pub-89003>, 29 V 2023.

⁸ M. Šimalčík, A. Gerstl, D. Remžová, *Beyond the Dumpling Alliance: Tracking Taiwan's Relations with Central and Eastern Europe*, Central European Institute of Asian Studies, 12 III 2023, [online:] <https://ceias.eu/beyond-the-dumpling-alliance>, 29 V 2023.

terakcji, Czechy – 40, a Polska – 29. Spośród państw członkowskich Unii Europejskiej to odpowiednio pierwsze, czwarte i szóste miejsce. W 2022 roku kraje Europy Środkowej (w tym głównie Litwa, Słowacja, Polska i Czechy) przyczyniły się do dalszego wzrostu kontaktów, odpowiadając łącznie za ponad 60% wszystkich unijnych interakcji tego typu⁹.

CZESKA ZMIANA POLITYCZNA

Po stronie czeskiej agresja rosyjska na Ukrainę jedynie przyspieszyła istniejący już trend rozwoju relacji z Tajwanem jako elementu zmniejszania zależności od ChRL, głównie w ramach członkostwa Czech w UE i wpływania na jej politykę zagraniczną. Proces ten nabral rozpędu po wyborach parlamentarnych w 2021 i prezydenckich w 2023 roku, które wygrały środowiska o sceptycznym nastawieniu wobec Chin. Istotny charakter miała zwłaszcza elekcja Petra Pavla na stanowisko prezydenta; zajął on miejsce prowadzącego prochińską (i prorosyjską) politykę Miloša Zemana.

Program polityczny i nastawienie nowego prezydenta zwięźczyły proces rozwoju relacji z Tajwanem. Mają one obecnie dużo bardziej zaawansowany charakter niż np. stosunki polsko-tajwańskie, ale jednocześnie – nawet w sytuacji bezprecedensowych interakcji przedstawicieli najwyższego szczebla tajwańskiej i czeskiej władzy wykonawczej – cechują się ostrożnością, inaczej niż w wypadku litewskim. Choć rozmowa Petra Pavla z prezydentem Tajwanu Tsai Ing-wen została publicznie uznana za dowód na progresywny charakter polityki Czech, to realnie zgodził się on jedynie na propozycję Tajwańczyków, a później deklarował dalsze przywiązanie do polityki „jednych Chin”, publicznie pomniejszając znaczenie swojego gestu i odżegnując się od ewentualnych planów wizyty na Tajwanie¹⁰.

Szerszy kontekst tych relacji w ramach polityki zagranicznej czeskiego rządu przedstawił później minister spraw zagranicznych Jan Lipavský, oznajmiając, że Czechy mają własną politykę „jednych Chin”, a rozwój stosunków z Tajwanem i państwami Indo-Pacyfiku leży w interesie Republiki Czeskiej¹¹. To powoduje m.in. rozwijanie relacji, choć nadal obejmują one głównie kontakty na poziomie władzy ustawodawczej. W marcu 2023 roku wizytę na Tajwanie złożyła przewodnicząca Izby Poselskiej, Markéta Pekarová Adamová jako kontynuację podobnego pobytu przedstawiciela władzy ustawodawczej trzy lata wcześniej. Podczas wizyty ostatniej delegacji oprócz rozwoju współpracy gospodarczej, Czechy miały m.in. uzgodnić z władzami tajwańskimi kooperację w zakresie wzmocnienia potencjału obronnego Tajwanu, np. poprzez sprzedaż hau-

⁹ *Tamże*.

¹⁰ B. Blachard, R. Müller, *In Diplomatic Coup, Taiwan President Speaks to Czech President-Elect*, Reuters, 31 I 2023, [online:] <https://www.reuters.com/world/czech-president-elect-speak-taiwan-president-diplomatic-breakthrough-2023-01-30>, 29 V 2023.

¹¹ *Czech Foreign Minister Jan Lipavský on the Indo-Pacific, Ukraine and Transatlantic Ties*, Hudson Institute, 2 V 2023, [online:] <https://www.hudson.org/events/czech-foreign-minister-jan-lipavsky-indo-pacific-ukraine-transatlantic-ties>, 8 V 2023.

bic samobieżnych, ciężarówek wojskowych czy nawet dronów¹². W marcu br. nieoficjalną wizytę w Czechach złożył zaś wiceminister spraw zagranicznych Tajwanu Lee Roy-chun, odbywając spotkania m.in. z członkami Komisji Spraw Zagranicznych czeskiego parlamentu.

POLSKIE WYRACHOWANIE

Polityka Polski wobec Tajwanu, choć dość silnie zinstytucjonalizowana, pozostawała dużo bardziej oszczędna w wyrazie od polityki Republiki Czech, zwłaszcza na przestrzeni ostatniego roku. Wskazywała na to m.in. informacja polskiego ministra spraw zagranicznych Zbigniewa Raua na temat kierunków i założeń polityki zagranicznej z kwietnia 2023 roku, kiedy w wyważony i umiarkowany pozytywny sposób wypowiedział się on na temat relacji z ChRL. Jedynie fragment: *W dialogu z Chinami będziemy więc przekonywać, że skutki wojny na Ukrainie nie mają charakteru regionalnego. Przyzwolenie na uciekanie się do wojny jako narzędzia polityki, zmiany granic siłą i rewizjonizm, przyniosłyby trudne do przewidzenia konsekwencje nie tylko w Europie, ale również w Azji*¹³ można interpretować jako odniesienie do eskalacyjnej polityki ChRL wobec Tajwanu.

Władze RP wspierają ogólny kierunek rozwoju relacji UE z Tajwanem, sprzyjając inicjatywom obliczonym na rozbudowę niezależności wyspy, ale nie deklarują publicznie swojego poparcia, pozostając na stanowisku, że nie byłoby to zgodne z polityką „jednych Chin”. Cały czas w mocy pozostają zapisy deklaracji z 1997 roku, ale przede wszystkim oświadczenia o wzmocnieniu strategicznego partnerstwa z 2016 roku dotyczące polityki „jednych Chin”. Zapis z roku 1997 oddawał ducha ówczesnych czasów, kiedy Chiny wydawały się istotnym partnerem gospodarczym, a i relacje Tajwanu z ChRL były inne, choć cele dotyczące przyłączenia wyspy jak najbardziej aktualne. W oświadczeniu stwierdzono: *Strona polska ponownie oświadcza, że Rzeczpospolita Polska uznaje, że na świecie istnieją tylko jedno Chiny i jest to Chińska Republika Ludowa oraz że Tajwan jest nierozłączną częścią terytorium Chin, a Rząd Chińskiej Republiki Ludowej jest jedynym legalnym rządem reprezentującym całe Chiny*¹⁴. W 2016 roku zapis brzmiał podobnie: *Obie strony potwierdziły wzajemne poszanowanie dla suwerenności i integralności terytorialnej, a także wzajemne zrozumienie dla swoich interesów*

¹² K. Everington, *Taiwan Nearing Deal on Missile Trucks, Self-Propelled Artillery from Czech Republic*, „Taiwan News” 2023, 28 III, [online:] <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4848774>, 8 V 2023.

¹³ *Informacja ministra spraw zagranicznych o kierunkach i założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2023 r.*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, 13 IV 2023, [online:] <https://www.sejm.gov.pl/media9.nsf/files/MPRA-CQUBZD/%24File/Informacja%20o%20za%C5%82o%C5%BCeniach%20i%20kierunkach%20polskiej%20polityki%20zagranicznej.pdf>, 29 V 2023.

¹⁴ *Wspólny komunikat Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej*, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 17 XI 1997, [online:] http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zb/gx/199711/t19971117_2211448.htm, 8 V 2023.

i głównych kwestii będących przedmiotem troski. Polska popiera pokojowy rozwój stosunków między obiema stronami Cieśniny Tajwańskiej i potwierdza swoje przywiązanie do polityki „jednych Chin”¹⁵. W obu przypadkach zapisy te wprost odwołują się do kwestii „niepodzielności terytorium Chińskiej Republiki Ludowej”, były też kilkakrotnie potwierdzane przez polskie MSZ w 2022 roku przy okazji dwustronnych interakcji. Należało to odczytywać również w kontekście komentarzy polskiego ministra spraw zagranicznych Raua z 2021 roku, kiedy odwiedził on Litwę i powiedział (w kontekście chińskich sankcji na Litwę i otwarcia tajwańskiego przedstawicielstwa w tym kraju), że Polska uznaje politykę „jednych Chin” i postrzega Tajwan jako część tego kraju¹⁶. Tym samym – spośród trzech opisywanych tu państw – polskie stanowisko wydaje się najbliższe chińskiemu rozumieniu zasady „jednych Chin” – zwłaszcza przez konsekwentne (w wielu oficjalnych wypowiedziach w latach 2021-2023) podkreślanie braku suwerenności Tajwanu i unikanie angażowania władzy wykonawczej w relacje z Tajpej. Z drugiej strony, cytowane wcześniej deklaracje premiera polskiego rządu nie pozostawiały wątpliwości co do ukraińskiego kontekstu w odniesieniu do ewentualnej eskalacji napięć pomiędzy ChRL a wyspą. Kwestia wzmacniania relacji z Tajwanem stała się też w Polsce jednym z tematów wojny informacyjnej prowadzonej przez prorosyjskie środowiska antywojenne. Równoległe do prezentacji treści zachwalających współpracę z Rosją akcentują one konieczność podtrzymania przez Polskę polityki „jednych Chin”, wskazując na przynależność Tajwanu do ChRL.

Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę w lutym 2022 roku Polska stara się podtrzymać komunikację z Chińską Republiką Ludową, utrzymując kontakty na wysokim szczeblu (jak np. lutowa wizyta prezydenta Andrzeja Dudy w Pekinie czy jego rozmowa telefoniczna z przewodniczącym Xi Jinpingiem z lipca), aby – jak tłumaczyli przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP – komunikować Chinom swoje podejście do rosyjskiej napaści. W wymiarze parlamentarnym w latach 2022-2023 doszło do licznych spotkań polsko-tajwańskich. W maju 2022 roku odbyła się kolejna sesja polsko-tajwańskiego dialogu gospodarczego z udziałem polskiego wiceministra rozwoju i technologii Grzegorza Piechowiaka, zakończona podpisaniem trzech porozumień dotyczących m.in. elektromobilności¹⁷. Również latem Polskę odwiedziła grupa tajwańskich parlamentarzystów i oprócz wizyt w parlamencie RP rozmawiała z przedstawicielami sektora pozarządowego zajmującego się pomocą uchodźcom z Ukrainy. Wymiar tajwańskiego wsparcia finansowego i humanitarnego dla uchodźców był tego roku ważnym

¹⁵ *Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową*, Prezydent RP, 22 VI 2016, [online:] https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/dd7eb4341c771ad4823274303896926e/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf, 8 V 2023.

¹⁶ *Taiwan Sovereign, Never Ruled by PRC: Ministry*, „Taipei Times” 2021, 8 IX, [online:] <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2021/09/08/2003764010>, 8 V 2023.

¹⁷ *Taiwan, Poland Sign MoUs at Economic Consultations*, OCAC News, 24 V 2022, [online:] <https://ocacnews.net/article/310512#:~:text=The%2010th%20Taiwan-Poland%20Economic%20Consultations%20was%20held%20in,hydrogen%20energy%2C%20cybersecurity%2C%20health%20care%2C%20and%20pandemic%20prevention%20cooperation>, 29 V 2023.

tematem współpracy z Polską. W grudniu natomiast polska delegacja parlamentarna udała się z pięciodniową wizytą na Tajwan, gdzie spotkała się z prezydent Tsai Ing-wen.

LITWA W AWANGARDZIE

Państwem o najbardziej protajwańskim, radykalnym stanowisku i jednocześnie najbardziej zaawansowanym stanie relacji z Tajwanem w UE jest Litwa. Symbolicznym potwierdzeniem było otwarcie Litewskiego Przedstawicielstwa Handlowego w Tajpei na początku listopada 2022 roku. Wcześniejsza zgoda rządu litewskiego i powstanie biura tajwańskiego na Litwie (2021) stały się przyczyną obniżenia poziomu relacji z ChRL przez Litwę, ale również jedną z wielu kwestii spornych w relacjach Chin – Unia Europejska. To Litwa również – jako jedyne państwo UE – wsparła wizytę przewodniczącej Izby Reprezentantów USA Nancy Pelosi na Tajwanie, która odbyła się w 2022 roku. Część państw europejskich ostrożnie, mniej lub bardziej bezpośrednio, ale krytykowała ten wyjazd jako pretekst do chińskiej eskalacji, także w kontekście późniejszych ćwiczeń wojskowych wokół wyspy będących reakcją ChRL na wizytę Pelosi.

Umieszczony na stronie internetowej litewskiego MSZ fragment obecnego programu rządu nie odnosi się do rozwoju stosunków z Chinami. Jednak uwzględnienie w programowym dokumencie¹⁸ kwestii poszanowania demokracji, obrony i ochrony wolności czy też strategicznego charakteru relacji z USA pośrednio określa działania Litwy wobec ChRL i Tajwanu. Opublikowana przez amerykański Departament Stanu analiza relacji z Litwą (*Integrated Country Strategy*) podkreśla zdecydowanie, jakim cechuje się polityka zagraniczna prowadzona przez tę ostatnią¹⁹.

Rosyjska agresja na Ukrainę nie była bezpośrednią przyczyną rozwoju relacji Litwy z Tajwanem, ale stanowiła kolejny argument za ich umacnianiem, wpisując się w główne założenia polityki zagranicznej Litwy po wyborach parlamentarnych w grudniu 2020 roku i przejściu władzy przez litewskich konserwatystów. Politykę tę symbolizowało nie tylko opuszczenie przez Litwę współpracy Chin – Europa Środkowa (tzw. inicjatywy 17+1), ale także wymiar chińskich sankcji wynikających z litewskiej decyzji o powstaniu tajwańskiego biura na Litwie²⁰. Objęły one nie tylko podmioty litewskie, ale również firmy z całej Europy, co nadało sporowi wymiar europejski. Litwa pozostaje bardzo sceptyczna co do ewentualnych możliwości mediacyjnych Chin wobec konfliktu na Ukrainie, co wielokrotnie podkreślał publicznie litewski prezydent Gitanas Nausėda. Negatywnie ocenił też ostatnią rozmowę przewodniczącego ChRL Xi Jinpinga i prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskigo w kontekście potwierdzenia

¹⁸ *XVIII-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (užsienio politikos dalis)*, Užsienio reikalų ministerija, 28 XII 2020, [online:] <https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/naujienos-kalbos-publikacija/LR-vyriausybes-programa-UP-dalis>, 29 V 2023.

¹⁹ *Lithuania: Integrated Country Strategy*, United States Department of State, 22 III 2022, [online:] https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/06/ICS_EUR_Lithuania_Public.pdf, 29 V 2023.

²⁰ Zostało otwarte pod koniec 2021 roku, podczas gdy litewskie biuro na Tajwanie w listopadzie roku następnego.

przez tego ostatniego polityki „jednych Chin” w zamian za zapewnienie o *suwerenności i integralności terytorialnej jako bazie ukraińsko-chińskich relacji*²¹. Litewskie sceptyczne nastawienie dodatkowo uległo wzmocnieniu, kiedy w kwietniu br. publicznie, we francuskiej telewizji chiński ambasador podał w wątpliwość prawnomiędzynarodową suwerenność państw-byłych członków ZSRR, w tym krajów bałtyckich, a więc i Litwy. Tym bardziej, że zostało to przedstawione przez ChRL jako uzasadnione stwierdzenie w odniesieniu do podobnego (ukraińskiego) wsparcia, jakie oferują Tajwanowi USA w wypadku ewentualnego nasilenia działań Chin²². W październiku 2022 roku na Tajwanie z prezydent Tsai Ing-wen spotkała się grupa parlamentarzystów litewskich i ukraińskich. W lutym roku następnego odbyła się zaś kolejna sesja litewsko-tajwańskiego dialogu ekonomicznego, podczas której uzgodniono m.in. współpracę w dziedzinie technologii laserowych²³.

TAJWAN I UKRAINA

Podzielając znaczenie Indo-Pacyfiku, relacji chińsko-rosyjskich i chińsko-amerykańskich oraz nieuchronność konsekwencji dla UE w sytuacji eskalacji działań Chin wobec Tajwanu, Litwa, Polska i Czechy w różny sposób starały się odnosić do wojny na Ukrainie. Jednym z wymiarów ich polityki była próba porównania możliwych napięć chińsko-tajwańskich do faktycznej rosyjskiej agresji na Ukrainę jako przykładu naruszenia prawa międzynarodowego. Petr Kolar (były czeski ambasador w Moskwie, a obecnie doradca ds. zagranicznych prezydenta Pavla) wprost stwierdził, że *nie powinniśmy Chinom pozwolić zrobić tego Tajwanowi, co Rosja robi na Ukrainie*²⁴. Czeski minister spraw zagranicznych Lipavský także starał się podkreślać kontekst wojny na Ukrainie niemalże jako część wspólnego chińsko-rosyjskiego planu, którego częścią mogą być związane z Tajwanem zatargi²⁵. Polski premier Mateusz Morawiecki w swoim wystąpieniu na forum amerykańskiego Hudson Institute mówił: *Jeżeli Ukraina zostanie podbita,*

²¹ *Xi Jinping tong Wukelan zongtong ze lian si ji tong dianhua* [Rozmowa telefoniczna przewodniczącego Xi Jinpinga z prezydentem Ukrainy], Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 26 IV 2023, [online:] https://www.mfa.gov.cn/zyxw/202304/t20230426_11066754, 8 V 2023.

²² A. Lo, *China's Questioning Sovereignty of Post-Soviet States Is Tit-For-Tat over Taiwan*, „South China Morning Post” 2023, 23 IV, [online:] <https://www.scmp.com/comment/article/3218058/chinas-questioning-sovereignty-post-soviet-states-tit-tat-over-taiwan>, 8 V 2023.

²³ *2nd Taiwan-Lithuania Economic Dialogue Achieves Fruitful Outcomes in Promoting Bilateral Cooperation*, Ministry of Economic Affairs, Republic of China (Taiwan), 20 II 2023, [online:] https://www.moea.gov.tw/MNS/english/news/News.aspx?kind=6&menu_id=176&news_id=104666, 8 V 2023.

²⁴ R. Standish, *How the War in Ukraine Is Prompting the Czechs to Rethink Their Ties with China*, Radio Free Europe, 13 II 2023, [online:] <https://www.rferl.org/a/china-czechs-pavel-taiwan-ties/32269856.html>, 8 V 2023.

²⁵ *Czech Foreign Minister on the Indo-Pacific, Ukraine and Transatlantic Ties*, Hudson Institute, 2 V 2023, [online:] <https://www.hudson.org/events/czech-foreign-minister-jan-lipavsky-indo-pacific-ukraine-transatlantic-ties>, 8 V 2023.

*następnego dnia Chiny mogą zaatakować Tajwan. Widzę tutaj bardzo duży związek, duże zależności pomiędzy sytuacją w Ukrainie, a sytuacją w Tajwanie i Chinach*²⁶. W odpowiedzi ambasada ChRL w Warszawie opublikowała oświadczenie, w którym napisano: *Tajwan jest nierozłączną częścią terytorium Chin, a kwestia Tajwanu jest w pełni sprawą wewnętrzną Chin, która diametralnie różni się od kwestii Ukrainy, nie ma między nimi żadnego porównania*²⁷. Powtórzyła tym samym wcześniejsze komunikaty ówczesnego ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi, który w marcu 2022 roku przekonywał, że sprawy Ukrainy i Tajwanu są nieporównywalne²⁸. Jednocześnie tego samego dnia Stanisław Żaryn, minister w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, zastępca koordynatora ds. służb specjalnych opublikował w mediach społecznościowych serię specjalnych wpisów, w których m.in. dowodził „niezależności Tajwanu”.

Wszystkie trzy tytułowe państwa: Polska, Czechy i Litwa na przestrzeni ostatniego roku zareagowały na zmianę sytuacji międzynarodowej będącą skutkiem rosyjskiej agresji na Ukrainę, rozwijając relacje z Tajwanem – choć każde z nich w inny sposób, z różnym zaangażowaniem. Różnice dotyczyły nie tylko poziomu werbalizacji i publicznego charakteru prowadzonej z Tajpej polityki, ale także koncepcji dalszego kształtowania relacji z ChRL. Jedynie w polskim przypadku nie oznaczało to zmiany – Tajwan pozostawał partnerem, ale z zastrzeżeniem polskiego MSZ związanym z zapisami o polityce „jednych Chin” zawartymi w umowach z ChRL o strategicznym partnerstwie. Zarówno Litwa, jak i Czechy wykorzystały rosyjską agresję na Ukrainę i chińskie wsparcie dla Rosji jako kolejny powód do stopniowego rozluźniania relacji z ChRL, promowania swej postawy na forum UE, NATO czy w relacjach z innymi podmiotami, zmniejszania zależności i odchodzenia od wcześniejszych paradygmatów na rzecz wzmacniania stosunków z Tajwanem. Nie mogło to oczywiście oznaczać możliwości zmiany jego dyplomatycznego statusu w relacjach z ww. państwami.

BIBLIOGRAFIA

2nd Taiwan-Lithuania Economic Dialogue Achieves Fruitful Outcomes in Promoting Bilateral Cooperation, Ministry of Economic Affairs, Republic of China (Taiwan), 20 II 2023, [online:] https://www.moea.gov.tw/MNS/english/news/News.aspx?kind=6&menu_id=176&news_id=104666.

²⁶ *Premier Mateusz Morawiecki: dzisiaj Polska jest kluczem do odbudowy relacji euroatlantyckich – porządku między Unią Europejską a USA*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, 13 IV 2023, [online:] <https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-dzisiaj-polska-jest-kluczem-do-odbudowy-relacji-euroatlantyckich--porzadku-miedzy-unia-europejska-a-usancil>, 8 V 2023.

²⁷ *Oświadczenie rzecznika ambasady Chin w Polsce na temat błędnej wypowiedzi dotyczącej kwestii Tajwanu wygłoszonej przez polskiego urzędnika*, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 14 IV 2023, [online:] http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/sghd_1/202304/t20230414_11059027.htm, 8 V 2023.

²⁸ R. Woo, *China Says Double Standard to Conflate Taiwan, Ukraine Issues*, Reuters, 7 III 2022, [online:] <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-says-taiwan-ukraine-issues-are-different-2022-03-07>, 8 V 2023.

- Andrijauskas K., *The Sino-Lithuanian Crisis: Going Beyond the Taiwanese Representative Office Issue*, IFRI – Institut français des relations internationales, 8 III 2022, [online:] https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/andrijauskas_sino_lithuanian_crisis_2022.pdf.
- Austrevicius P. i in., *Revisiting Europe's „One China Policy”*, European Parliament, 14 X 2020, [online:] <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/211363/TaiwanOped%20final%20as%20of%2008092020%20docx.pdf>.
- Blachard B., Müller R., *In Diplomatic Coup, Taiwan President Speaks to Czech President-Elect*, Reuters, 31 I 2023, [online:] <https://www.reuters.com/world/czech-president-elect-speak-taiwan-president-diplomatic-breakthrough-2023-01-30>.
- Blackwill R.D., Zelikow P., *The United States, China, and Taiwan: A Strategy to Prevent War*, Council on Foreign Relations, [online:] https://cdn.cfr.org/sites/default/files/report_pdf/the-united-states-china-and-taiwan-a-strategy-to-prevent-war.pdf.
- Bush C., Richard C., *A One-China Policy Primer*, Brookings – Quality. Independence. Impact, [online:] <https://www.brookings.edu/research/a-one-china-policy-primer>.
- Chong Ja-ian, *The Many „One-China's”: Multiple Approaches to Taiwan and China*, Carnegie Endowment for International Peace, 9 II 2023, [online:] <https://carnegieendowment.org/2023/02/09/many-one-chinas-multiple-approaches-to-taiwan-and-china-pub-89003>.
- Czech Foreign Minister Jan Lipavský on the Indo-Pacific, Ukraine and Transatlantic Ties*, Hudson Institute, 2 V 2023, [online:] <https://www.hudson.org/events/czech-foreign-minister-jan-lipavsky-indo-pacific-ukraine-transatlantic-ties>.
- Everington K., *Taiwan Nearing Deal on Missile Trucks, Self-Propelled Artillery from Czech Republic*, „Taiwan News” 2023, 28 III, [online:] <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4848774>.
- Falconbridge G., *China's Xi to Putin: Russians Will Support You in 2024 Election*, Reuters, 20 III 2023, [online:] <https://www.reuters.com/world/europe/chinas-xi-putin-russians-will-support-you-2024-election-2023-03-20>.
- Feng E., Maynes Ch., *The Leaders of China and Russia Have Finished Talks: Here Are Some Takeaways*, NPR – Breaking News, Analysis, Music, Arts & Podcasts, 22 III 2023, [online:] <https://www.npr.org/2023/03/22/1165066688/xi-jinping-putin-talks-china-russia-ukraine>.
- Gallagher M., *Taiwan Can't Wait: What America Must Do to Prevent a Successful Chinese Invasion*, „Foreign Affairs” 2022, 1 II, [online:] <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-02-01/taiwan-cant-wait>.
- Green B.R., Talmadge C., *The Consequences of Conquest: Why Indo-Pacific Power Hinges in Taiwan*, „Foreign Affairs” 2022, 16 VI, [online:] <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-06-16/consequences-conquest-taiwan-indo-pacific>.
- Green M.J., Glaser B.S., *What Is the U.S. „One China” Policy and Why Does It Matter*, Center for Strategic and International Studies, 13 I 2017, [online:] <https://www.csis.org/analysis/what-us-one-china-policy-and-why-does-it-matter>.
- Informacja Ministra Spraw Zagranicznych RP o kierunkach i założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2023 r.*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, 13 IV 2023, [online:] <https://www.sejm.gov.pl/media9.nsf/files/MPRA-CQUBZD/%24File/Informacja%20o%20za%20C5%82o%20C5%BCeniach%20i%20kierunkach%20polskiej%20polityki%20zagranicznej.pdf>.

- Kranz A., Vest Ch., Goujun R., *The Global Economic Disruptions from a Taiwan Conflict*, Rhodium Group, 14 XII 2022, [online:] <https://rhg.com/research/taiwan-economic-disruptions>.
- Lithuania: Integrated Country Strategy*, United States Department of State, 22 III 2022, [online:] https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/06/ICS_EUR_Lithuania_Public.pdf.
- Lo A., *China's Questioning Sovereignty of Post-Soviet States Is Tit-For-Tat over Taiwan*, „South China Morning Post” 2023, 23 IV, [online:] <https://www.scmp.com/comment/article/3218058/chinas-questioning-sovereignty-post-soviet-states-tit-tat-over-taiwan>.
- Milasius D., Bankauskaite D., *The Smart Power of Lithuanian Foreign Policy*, Center for European Policy Analysis, 27 IV 2022, [online:] <https://cepa.org/article/the-smart-power-of-lithuanian-foreign-policy>.
- National Security Strategy 2022*, White House, 8 XI 2022, [online:] <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/11/8-November-Combined-PDF-for-Upload.pdf>.
- NATO Strategic Concept 2022*, NATO, 3 III 2023, [online:] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_210907.htm.
- O'Hanlon M.E., *Can China Take Taiwan? Why No One Really Knows?*, Brookings – Quality. Independence. Impact, [online:] <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2022/08/Can-China-Take-Taiwan-v5.pdf>.
- Oświadczenie rzecznika ambasady Chin w Polsce na temat błędnej wypowiedzi dotyczącej kwestii Tajwanu wygłoszonej przez polskiego urzędnika*, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 14 IV 2023, [online:] http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/sghd_1/202304/t20230414_11059027.htm.
- Paulus M., Rezková A., Semerak V., *Bilateral Investment Agreement with Taiwan: Why Should the Czech Republic Say Yes and Support It at the EU Level?*, Prague 2021, [online:] https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2021/12/AMO_BIA_with_Taiwan_final.pdf.
- Premier Mateusz Morawiecki: dzisiaj Polska jest kluczem do odbudowy relacji euroatlantycznych – porządku między Unią Europejską a USA*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, 13 IV 2023, [online:] <https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-dzisiaj-polska-jest-kluczem-do-odbudowy-relacji-euroatlantycznych-porzadku-miedzy-unia-europejska-a-usancil>.
- Przychodniak M., *Zaostrzenie polityki ChRL wobec Tajwanu*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 24 VIII 2023, [online:] <https://www.pism.pl/publikacje/zaostrzenie-polityki-chrl-wobec-tajwanu>.
- Šebok F., *Why Taiwan Matters for the Czech Republic*, „The Diplomat” 2020, 27 VI, [online:] <https://thediplomat.com/2020/06/why-taiwan-matters-for-the-czech-republic>.
- Shattuck T.J., *Czech-Book Diplomacy: The Global Implications of a Czech Visit to Taiwan*, Foreign Policy Research Institute, 2 X 2020, [online:] <https://www.fpri.org/article/2020/09/czech-book-diplomacy-the-global-implications-of-a-czech-visit-to-taiwan>.
- Shattuck T.J., *Lithuania Fever in Taiwan: Can China Break It?*, Foreign Policy Research Institute, 26 I 2022, [online:] <https://www.fpri.org/article/2022/01/lithuania-fever-in-taiwan-can-china-break-it>.
- Šimalčík M., Gerstl A., Remžová D., *Beyond the Dumpling Alliance: Tracking Taiwan's Relations with Central and Eastern Europe*, Central European Institute of Asian Studies, 12 III 2023, [online:] <https://ceias.eu/beyond-the-dumpling-alliance>.

- Standish R., *How the War in Ukraine Is Prompting the Czechs to Rethink Their Ties with China*, Radio Free Europe, 13 II 2023, [online:] <https://www.rferl.org/a/china-czechs-pavel-taiwan-ties/32269856.html>.
- Taiwan, Poland Sign MoUs at Economic Consultations*, OCAC News, 24 V 2022, [online:] <https://ocacnews.net/article/310512#:~:text=The%2010th%20Taiwan-Poland%20Economic%20Consultations%20was%20held%20in,hydrogen%20energy%2C%20cyber%20security%2C%20healthcare%2C%20and%20pandemic%20prevention%20cooperation>.
- Taiwan Sovereign, Never Ruled by PRC: Ministry*, „Taipei Times” 2021, 8 IX, [online:] <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2021/09/08/2003764010>.
- The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era*, Taiwan Affairs Office of the State Council, 10 VIII 2022, [online:] http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-08/10/content_78365819.htm#:~:text=The%20Taiwan%20Affairs%20Office%20of%20the%20State%20Council,Question%20and%20China%27s%20Reunification%20in%20the%20New%20Era.
- Woo R., *China Says Double Standard to Conflate Taiwan, Ukraine Issues*, Reuters, 7 III 2022, [online:] <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-says-taiwan-ukraine-issues-are-different-2022-03-07>.
- Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową*, Prezydent RP, 22 VI 2016, [online:] https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/dd7eb4341c771ad4823274303896926e/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf.
- Wspólny komunikat Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej*, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 17 XI 1997, [online:] http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/199711/t19971117_2211448.htm.
- Xi Jinping tong Wukelan zongtong ze lian si ji tong dianhua [Rozmowa telefoniczna przewodniczącego Xi Jinpinga z prezydentem Ukrainy]*, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 26 IV 2023, [online:] https://www.mfa.gov.cn/zyxw/202304/t20230426_11066754.shtml.
- XVIII-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (užsienio politikos dalis)*, Užsienio reikalų ministerija, 28 XII 2020, [online:] <https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/naujienos-kalbos-publikacijos/LR-vyriausybes-programa-UP-dalis>.
- Zhao Tong, *How China's Echo Chamber Threatens Taiwan: Xi Jinping Has Unleashed Hawkish Forces He Can't Control*, „Foreign Affairs” 2023, 9 V, [online:] <https://www.foreignaffairs.com/taiwan/-china-echo-chamber-threatens-taiwan>.

Marcin PRZYCHODNIAK – analityk ds. Chin w programie Azja i Pacyfik. Zajmuje się polityką zagraniczną i rozwojem sytuacji wewnętrznej w Chinach. Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskał w 2012 roku na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 2012-2016 pracował jako dyplomata w Wydziale Politycznym Ambasady RP w Pekinie.